

КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР: СУТНІСТЬ, ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Анотація. Стаття присвячена вивченню сутності та практики застосування корпоративного договору в межах національного права різних країн, що відносяться до різних правових систем, а також України. Розглянуто передумови виникнення такого виду договору, значущість закріплених у договорі положень відносно положень установчих документів компанії, його юридичну силу та інші, пов'язані із застосуванням корпоративного договору проблемні аспекти, зокрема щодо положення про його конфіденційність та можливого зловживання цим недобросовісними учасниками, а також порівняння корпоративного договору із суміжними договірними конструкціями, їх відмежування. У статті проаналізовано проблемні питання з приводу правової природи такої договірної конструкції, як корпоративний договір, неоднозначності позицій з цього приводу, висвітлення характерних особливостей корпоративного договору та віднесення його до сфери регламентації відповідної галузі національного права.

Ключові слова: корпоративні правовідносини, корпоративні права, корпоративні обов'язки, компанії корпоративного типу, корпоративний договір, учасники товариства.

THE CORPORATE AGREEMENT: NATURE, PRACTICE OF APPLYING AND PROBLEMATIC ASPECTS

Summary. This article is devoted to the research of the nature and the practice of applying the corporate agreement within national law of different countries which are related to different legal systems, particularly Ukrainian national law, the preconditions for the appearance of such kind of agreement as the corporate agreement, the importance of stipulated statements in this agreement and statements of the statutory documents of the company relative to one another, its legal force and other aspects related to the applying of the corporate agreement, and comparing the corporate agreement with another related contract constructions, and their distinguishing. There was explored such problem of the corporate agreement and its legal regulation as possibility of the party of this agreement to breach the corporate agreement signing another contract which would break the terms stipulated in the corporate agreement, but in doing so the party in breach could be punished only by applying sanctions settled in the corporate agreement, whereas the aim of signing this corporate agreement of another parties of this one would not be got. Thus we have some thoughts on possible way to solve such problem. Also there are researched problematic issues related to the legal nature of such kind of contract construction as the corporate agreement, the ambivalence of positions concerning this issue, the highlighting of common features of the corporate agreement and the including this one within the scope of the regulation of one or the other branch of the national law. We have another opinion related to this problematic aspect and in this article we will explain why we have such point of view and why our mind is more appropriate. At the end of the article we will summarize the most common aspects related to the corporate agreement and its regulation and our point of view on these ones which were mentioned in this article.

Keywords: corporate legal relations, corporate rights, corporate obligations, companies of corporate type, corporate agreement, participants of business enterprise.

Постановка проблеми. Сьогодні в межах національного правового поля все частіше обговорюється корпоративний договір, який став новелою Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», зокрема багатьох правників турбують практичні аспекти його застосування, а також усі, пов'язані із цим «підводні камені».

Що ж таке корпоративний договір, звідки він до нас прийшов, та яка його роль у зарубіжних державах?

Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275 дає визначення корпоративного договору у статті 7, відповідно до якого корпоративним є договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації, є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі [1].

Аналіз останніх досліджень. Вивченню та аналізу практики застосування корпоративних договорів у межах національного права України, а також права зарубіжних держав, які відносяться до різних правових систем, їх порівнянню присвячені численні наукові праці, коментарі тощо вітчизняних і не лише як науковців, так і практиків. Зокрема, це питання висвітлювалося у працях Галини Загороднюк, Валерія Марасанова, Ліліани Сішук, Катерини Рябової, чії напрацювання були розглянуті в межах цієї статті, а також інших правників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що проблематика корпоративного договору та його застосування обговорюється тривалий час, а передумови для цього з'явилися значно раніше, ніж прийняття закону, який закріпив даний термін у вітчизняному законодавстві, до кінця залишаються невирішеними питання щодо правової

природи цієї договірної конструкції, проблема регламентації корпоративного договору певною галуззю національного права, а також сутність корпоративного договору як правового явища, що закріплює права та обов'язки учасників товариства, порядок та умови їх реалізації.

Мета статті. Завданням цієї статті є вивчення та аналіз найбільш значущих проблемних аспектів, пов'язаних із корпоративним договором як правовим явищем, зокрема щодо його походження, значущості, сутності корпоративного договору в аспекті врегулювання корпоративних правовідносин між учасниками товариства, юридичній силі його положень порівняно із установчими документами товариства, а також питання віднесення корпоративного договору до сфери регламентації тієї чи іншої галузі національного права.

Виклад основного матеріалу. Хоча корпоративний договір є новелою українського законодавства, практика його застосування у зарубіжних державах сягає ще XIX століття. У даній статті хочемо висвітлити певну специфіку застосування корпоративного договору в англо-саксонській та романо-германській правових системах.

Перш за все слід відзначити, що в англійському праві законодавчо не було передбачено правового регулювання таких видів договорів, як корпоративний договір. Разом із тим вони набули поширення у зв'язку із об'єктивною необхідністю врегулювання правовідносин між учасниками всередині компанії, зокрема стосовно питань управління останньою, саме тому корпоративні договори отримали закріплення свого правового врегулювання ще у прецедентному праві. Так, корпоративний договір в англійському праві закріплює регламентацію значної кількості питань, починаючи з напрямів діяльності компанії, розподілу внесків засновників до статутного капіталу, визначення обсягу прав акціонерів, та закінчуючи питаннями фінансовими, виплати дивідендів, визначення стандартів фінансової звітності, кола аудиторів, порядку підготовки бюджету й бізнес-планів компанії, правил додаткового фінансування компанії тощо. До речі, перелік питань, котрі можуть бути врегульовані у корпоративному договорі, не є вичерпним [2, с. 3].

Корпоративний договір існує поряд зі статутом компанії та не може йому суперечити. У випадку, коли у корпоративному договорі врегульовано питання, які віднесені до компетенції статуту компанії, такий договір не матиме обов'язкової юридичної сили. Тобто статут має все-таки пріоритет порівняно із корпоративним договором, і у разі, якщо питання, віднесені до компетенції статуту, інакше врегульовані в корпоративному договорі, саме положення статуту будуть юридично обов'язковими. Але не обійшлося без виключень із цього правила, яке застосовується при реєстрації таких положень у Реєстраційній палаті компаній (Companies House). Тоді, якщо учасники хочуть, щоб певні положення корпоративного договору мали пріоритет над положеннями статуту компанії, корпоративний договір підлягає реєстрації в Реєстраційній палаті компаній. З цього приводу слід звернути увагу на рішення у справі *Cane vs Jones* і у справі *Re Home Treat Ltd*, де суди зазначили, що корпоративний договір, укладений усіма акціонерами компанії, який

регулює питання, що належать до предмета регулювання статутом, повинен вважатися змінами до статуту та підлягає реєстрації в Реєстраційній палаті компаній [2, с. 4]. Тут можна сперечатися щодо того, чи отримує у такому разі корпоративний договір пріоритет у порівнянні із статутом, адже, як зазначається, такий договір при його реєстрації у Реєстраційній палаті компаній вважається внесенням змін до статуту. На наше переконання, не можна все ж погодитися із тим, що це виключення дозволяє корпоративному договору отримати перевагу над статутом, оскільки така реєстрація корпоративного договору виступає власне лише способом внесення змін до статуту, і знову ж таки суперечити статуту корпоративний договір не може.

Тепер розглянемо приклад застосування корпоративного договору в Німеччині, котра належить до романо-германської правової системи. Право Німеччини розглядає корпоративний договір як договір простого товариства, а отже, корпоративний договір відповідно до німецького права має цивільно-правову природу. У Німеччині корпоративний договір не може суперечити імперативним нормам і врегульовувати питання, котрі повинні бути врегульовані статутом компанії. З однієї сторони, в англійському праві, здавалося б, також передбачено, що корпоративний договір не може суперечити статуту компанії, тим не менше, в англійському праві, як зазначалося вище, все ж існують виключення, коли при реєстрації корпоративного договору в Реєстраційній палаті компаній він вважається внесенням змін до статуту, у Німеччині ж, як убачається, усе більш однозначно. Тут навіть судова практика Федерального Суду ФРН передбачає, що положення статуту компанії превалюють над положеннями корпоративного договору. Також німецький корпоративний договір не може передбачати положення, що зобов'язують сторін договору голосувати за вказівкою товариства (відповідних керівних органів). Цікаво, що у Німеччині самі учасники корпоративного договору не мають права оспорювати правочин, що випливає із цього договору. Таким правом наділені лише члени правління. Як зазначає у своїй статті В. Марасанов, вказане положення свідчить явно не на користь укладання корпоративних договорів. Тим не менше, не всі науковці поділяють таку точку зору, наприклад, О. Кучер переконаний, що таке обмеження забезпечує підтримання стабільності торгівельного та цивільного обороту [3, с. 100–101]. Ми вважаємо, що оцінювати таке положення німецького законодавства відірвано від інших правових норм, що врегульовують у тому числі корпоративні правовідносини, фактично «вирвано з контексту», не зовсім об'єктивно. Більше того, таке положення видається справедливим, адже учасники товариства, укладаючи відповідний корпоративний договір і беручи на себе певні обов'язки, цілком свідомо вчиняють такі дії, а отже, можливість потім оспорювати те, що випливає із домовленості, яка ними самими ж була досягнута, видається нелогічною, недоцільною та беззмістовною.

Повертаючись до питань застосування корпоративного договору в Україні, слід зазначити, що це питання активно обговорюється вітчизняними науковцями. Наприклад, Л. Сіщук у своїй

статті розглядає такі питання, як права природа кооперативного договору та специфіка його елементів. Зокрема, розглядається питання щодо характерних ознак кооперативного договору, які у свою чергу поділяються на ознаки, котрі притаманні кооперативному договору як правочину, та ознаки, які відмежовують цей вид договору від суміжних договірних конструкцій. Ознаками, характерними кооперативному договору як правочину, фактично, є ознаки, передбачені ст. 203 Цивільного кодексу України, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Що стосується другої групи ознак, що відмежовують кооперативний договір від суміжних договірних конструкцій, тут основним критерієм розмежування виступає предмет договору (з приводу чого власне договір укладається). У свою чергу, предмет кооперативного договору слід визначити як порядок та умови реалізації учасниками товариства належних їм кооперативних (майнових та організаційних) прав, а також виконання відповідних обов'язків, пов'язаних з участю в юридичній особі кооперативного типу та управлінням нею [4, с. 50]. На наше переконання, права природа кооперативного договору визначає його приналежність до господарсько-правових договорів, а якщо скористатися класифікаційними критеріями розмежування усіх господарських договорів, то кооперативний договір можна віднести до вільних, горизонтальних, взаємоузгоджуваних, невиробничих (організаційного характеру) договорів. На підтвердження включенню кооперативного договору до господарсько-правових може слугувати також той факт, що юрисдикція господарських судів також поширюється також і на спори, які виникають з кооперативних відносин, у свою чергу, Верховний Суд у постанові від 23.01.2018 у справі № 925/1321/16 відзначив ознаки, притаманні кооперативним правам, відповідно до яких особа має частку в статутному капіталі господарської організації, права на участь в управлінні господарською організацією та право на отримання відповідної частки прибутку (дивідендів) господарської організації [5]. Більш детально дане питання у цій статті ми висвітлюємо дещо пізніше.

Також дослідження положення Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» підштовхує до висновку, що хоча кооперативний договір може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає (частина 3 статті 7 Закону), проте у ч. 6, 8 статті 20 цього ж Закону, де врегульовано порядок реалізації переважного права учасника товариства на купівлю частки у статутному капіталі, закріплено положення про те, що статутом товариства може бути передбачений інший порядок реалізації переважного права учасника товариства з обмеженою відповідальністю та згідно зі статутом чи кооперативним договором таке право може взагалі не застосовуватися у разі відчуження кооперативних прав, а отже, сторони кооперативного договору можуть не лише узгодити способи реалізації прав учасника, але й те, що умови кооперативного

договору можуть не відповідати положенням статуту. Виходить, що законодавець наділяє правом окрему групу учасників діяти всупереч інтересам товариства? Проте статут товариства, виступаючи установчим документом та основним локальним актом відповідного товариства, є джерелом відображення стратегічної діяльності компанії, спрямованої на забезпечення кооперативного інтересу [4, с. 52]. Ми переконані, що законодавець усе ж не мав на увазі можливість встановлювати в кооперативному договорі положення, котрі б суперечили статуту компанії. Тут потрібно розуміти, що спрямованість статуту та кооперативного договору відрізняється, ці документи не можуть бути взаємозамінними. Так, у статуті встановлюються права і повноваження учасників товариства, тоді як у кооперативному договорі йдеться про те, яким чином учасники реалізовуватимуть свої права та повноваження чи утримуватимуться від їх реалізації. До того ж положення кооперативного договору стосуються лише сторін такого договору, а отже, кооперативний договір слугує для них певною гарантією, що права та обов'язки таких осіб будуть надалі реалізовані саме таким чином, як вони це обумовили у кооперативному договорі. Фактично, ці сторони все одно можуть реалізовувати свої права та повноваження на власний розсуд і без кооперативного договору.

На наш погляд, більш проблемним моментом виступає ситуація, коли сторона кооперативного договору укладає інший договір на порушення умов кооперативного. Законом, звичайно, передбачено, що такий договір, укладений на порушення, є нікчемним, проте у тому разі, коли інша сторона такого договору знала або могла знати про те, що він укладається на порушення кооперативного договору. Тобто у разі, коли інша сторона договору, наприклад, купівлі-продажу частки в статутному капіталі, не знала і не могла знати про відповідне порушення, вона є добросовісним набувачем, а договір, хоч він і укладений на порушення умов кооперативного договору, не вважається нікчемним. При цьому Законом прямо передбачено, що кооперативний договір є конфіденційним, якщо у ньому ж не передбачено інше. Тоді яким чином інша сторона за договором, який був укладений на порушення умов кооперативного договору, повинні дізнатися хоча б про існування такого кооперативного договору? Ми вважаємо, що у такому разі наявна можливість зловживання зі сторони недобросовісних партнерів (учасників товариства).

Хоча в межах українського правового поля саме поняття кооперативного договору і нове, проте практика застосування подібних договірних конструкцій уже звичне явище. Так, К. Рябова у своїй статті порівнює кооперативний договір із договором про реалізацію прав учасників (засновників) товариства з обмеженою відповідальністю та договором між акціонерами товариства. Відомо також, що поширеним для України явищем є приналежність компанії-резидента певній іноземній структурі (наприклад, зареєстрованій, на Кіпрі), яка при цьому належить іноземній холдинговій компанії, розташованій хоча б на Британських Віргінських Островах. У такому випадку, коли кінцевих власників такого бізнесу

декілька, то партнери мають можливість укласти між собою корпоративний договір (відомий як *shareholders' agreement*), підпорядкований іноземному (зокрема англійському) праву. Тут варто також відзначити, що в Україні корпоративні договори насправді укладалися фактично з моменту прийняття Закону України «Про господарські товариства», хоча лише в усній формі, тобто на довірчих відносинах між сторонами. Подібні домовленості мали і негативні наслідки, адже часто порушувалися, до того ж інші учасники дізнавалися про це в останню мить [6, с. 164].

Продовжуючи дослідження питання правової природи корпоративного договору, яке ми частково вже зачепили раніше, варто відзначити, що питання правової природи корпоративного договору та віднесення його до сфери регламентації цивільного або господарського права активно обговорюється серед правників. Існують навіть думки щодо виокремлення корпоративних договорів, оскільки останні врегульовують корпоративні правовідносини між учасниками товариства і відносяться до сфери власне інституту корпоративного права. Як вважає К. Рябова, під час аналізу правової природи будь-якого правового інституту необхідно відповісти на такі питання: по-перше, чи здійснюється регулювання правового інституту лише в межах однієї галузі права чи має місце міжгалузеве регулювання, по-друге, чи є правовий інститут самостійним або ж комплексним інститутом, що включає в себе ознаки інших інститутів, по-третє, які характерні риси правового інституту. Тому одні правники переконані, що корпоративний договір є цивільно-правовим договором і породжує договірні зобов'язання, відповідно, корпоративний договір регулюється нормами виключно цивільного права. Інші ж наполягають, що корпоративний договір є корпоративним актом договірної форми, оскільки торкається питань управління та структури органів компанії. Оскільки корпоративні відносини існують виключно між учасниками юридичної особи корпоративного типу, то корпоративний договір не породжує притаманну зобов'язанню кореспонденцію прав і обов'язків кредитора і боржника. На думку прихильників останньої позиції, коли йде мова саме про корпоративний договір, то для конкретних учасників можуть виникнути або права, або обов'язки. Проте в цій ситуації є адресат, щодо якого реалізуються права і обов'язки сторін корпоративного договору, котрим виступає сама юридична особа, а не сторони договору. Таке твердження відповідає теорії корпоративних відносин, згідно з якою учасники корпорацій володіють правом не відносно один одного, а щодо юридичної особи, учасниками якої вони є. Тим не менше, існування корпоративних відносин в межах корпоративного права як самостійної галузі права є неможливим, адже корпоративне право виступає інститутом в межах галузі господарського права. У цьому разі доцільно віднести корпоративні договори до системи господарсько-правових чи цивільно-правових відносин. К. Рябова у своїй статті зазначає, що розмежування варто провести за суб'єктним складом правовідносин. Тому, якщо сторонами виступають суб'єкти господарювання – такі правовідносини належать до кола господарсько-правових,

а якщо хоча б однією із сторін стає фізична особа – до кола цивільно-правових [6, с. 165]. Ми не погоджуємося, що розмежування цивільно-правових та господарсько-правових договорів слід здійснювати виключно за суб'єктним складом. Учасниками господарських правовідносин виступають не лише суб'єкти господарювання, ними можуть бути так само й фізичні особи, які не мають статус підприємця. Ключовим моментом є те, що господарські зобов'язання виникають, коли зобов'язана сторона має вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта або утриматися від таких дій, а уповноважена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Так, господарські зобов'язання можуть бути майново-господарськими чи організаційно-господарськими. Звідси і випливає, що господарсько-правові договори також можуть мати характер майново-господарських або ж організаційно-господарських. Таким чином, наприклад, засновницький договір ми також відносимо до господарсько-правових, при цьому сторонами його можуть бути фізичні особи без статусу підприємця. Аналогічно, корпоративний договір, будучи безвідплатним, маючи організаційно-господарський характер, на наш погляд, слід віднести до господарсько-правових договорів. При цьому слід пам'ятати, що цивільне право та господарське право співвідносяться як загальне та спеціальне, тому загальні положення, передбачені цивільним правом, поширюватимуться і на господарсько-правові договірні конструкції, якщо інше не передбачено спеціальними нормами господарського права.

Висновок. Походження корпоративного договору бере свій початок у різних країнах, навіть різних правових системах, не одночасно і передумови його виникнення різняться. Що стосується передумов виникнення корпоративного договору в українському правовому полі, як уже зазначалося вище, у зв'язку з тим, що часто раніше такі договори укладалися усно, згодом зазвичай порушувалися, учасники не мали жодної гарантії, що обумовлені ними раніше умови реалізації своїх прав та повноважень будуть дотримані. До того ж, оскільки подібна договірна конструкція була передбачена для учасників акціонерних товариств, цілком справедливо, що необхідно було встановити на законодавчому рівні відповідну можливість і для учасників товариств з обмеженою відповідальністю (товариств з додатковою відповідальністю), тим більше, що в Україні товариство з обмеженою відповідальністю є найбільш розповсюдженою організаційно-правовою формою. Редакція Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» встановила остаточне визначення корпоративного договору, а також його предмет. Здавалося б учасники цих товариств тепер можуть запросити врегулювати відповідні умови реалізації ними своїх прав та повноважень, проте вищезазначений Закон все ж потребує певного доопрацювання. Так, суперечливим все ще залишається момент, коли учасник корпоративного договору укладає інший договір на порушення умов корпоративного договору, про який зазначалося раніше. У цьому випадку можна розраховувати на

те, що такий договір можна оспорити в судовому порядку і, якщо пощастить, суд визнає його не дійсним. Тим не менше, хотілося б, щоб законодавець все-таки вніс певні корективи до Закону, щоб унеможливити або хоча б мінімізувати подібні зловживання учасниками товариства, які користуватимуться положенням про конфіденційність. Наприклад, відчужуючи третій особі частку у статутному капіталі, коли така третя особа «не знала і не могла знати» про порушення при цьому корпоративного договору, а до сторони-порушника корпоративного договору можуть бути застосовані передбачені власне корпоративним договором санкції, при цьому відчужена частка, ймовірно, залишиться у добросовісного набувача. Очевидно, що сторони корпоративного договору при його укладенні розраховують не на застосування тих чи інших санкцій до потенційного порушника договору, а на належне виконання умов корпоративного договору.

Ми вважаємо, що вирішення вищезазначеної проблеми можливо, наприклад, за умов перегляду положення щодо конфіденційності корпоративного договору та встановлення Законом обов'язкової умови зазначення у статуті товариства про укладені його учасниками корпоративні договори, які були б такими ж публічними, як і статут.

Що ж стосується питання правової природи корпоративного договору та його регламентації відповідною галуззю національного права. Як ми зазначали, справедливо відносити корпоративні договори до системи господарсько-правових договорів, при цьому регламентуються ці правовідносини нормами цивільного та господарського права одночасно. Такий висновок випливає зі специфіки господарського права, яке у свою чергу є похідним від цивільного права, де цивільне право встановлює загальні положення, а господарське – спеціальні.

Список літератури:

1. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (дата звернення: 12.11.2019).
2. Загороднюк Г. П. Міжнародний досвід: корпоративні договори за англійським правом. 2018. № 10. URL: <https://www.dlapiper.com/~media/files/insights/publications/2018/04/g-zagorodniukinternational-experience-corporate-agreements-under-english-lawukrcompressed.pdf> (дата звернення: 12.11.2019).
3. Марасанов В.М. Корпоративний договір як правове средство управління компанією в країнах системи континентального права. *Право и управление. XXI век*. 2016. № 2. С. 100–104.
4. Сіщук Л.В. Новели законодавства щодо корпоративного договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 49–54. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/10/11.pdf> (дата звернення: 10.11.2019).
5. Рішення Верховного Суду / Касаційного господарського суду від 23.01.2018 у справі № 925/1321/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71829024> (дата звернення: 10.11.2019).
6. Рябова К.О. Правова природа корпоративних договорів. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2018. № 4. С. 163–169. URL: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/download/13435/18666> (дата звернення: 11.11.2019).

References:

1. Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy vid 6 liutoho 2018 roku № 2275-VIII [On Limited liability and additional liability companies: The Law of Ukraine of 6 February 2018 No 2275-VIII] / Verkhovna Rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19> (accessed 12.11.2019).
2. Zahorodniuk, H.P. (2018). Mizhnarodnyi dosvid: korporatyvni dohovory za anhliiskym pravom [International experience: corporate agreements based on English law]. No. 10. Available at: <https://www.dlapiper.com/~media/files/insights/publications/2018/04/g-zagorodniukinternational-experience-corporate-agreements-under-english-lawukrcompressed.pdf> (accessed 12.11.2019).
3. Marasanov, V.M. (2016). Korporativnyy dogovor kak pravovoe sredstvo upravleniya kompaniy v stranakh sistemy kontinental'nogo prava [Corporate agreement as the legal company management tool in countries of the system of continental law]. *Pravo i upravleniye. XXI century*, no. 2, pp. 100–104.
4. Shishchuk, L.V. (2018). Novely zakonodavstva pro korporatyvnyi dohovir [Innovations of the legislation on corporate agreement]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no. 10, pp. 49–54. Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/10/11.pdf> (accessed 10.11.2019).
5. Decision of the Supreme Court / Economic Court of Cassation at 23 January 2018 in the case № 925/1321/16. Available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71829024> (accessed 10.11.2019).
6. Riabova, K.O. (2018). Pravova pryroda korporatyvnykh dohovoriv [Legal nature of corporate agreement]. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, no. 4, pp. 163–169. Available at: <http://jrnل.nau.edu.ua/index.php/UV/article/download/13435/18666> (accessed 11.11.2019).